

Maja Prudzenica

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

PODEJŚCIE PROCESOWE W ZARZĄDZANIU INNOWACJAMI

1. Wstęp

Znaczny postęp w zakresie poprawy jakości i zwiększenia ilości nowych, coraz doskonalszych produktów i usług zapoczątkował rewolucję w zarządzaniu. W związku z tym zaczęto poszukiwać nowych koncepcji i metod zarządzania umożliwiających konkretyzację procesów zachodzących w przedsiębiorstwie. W rezultacie intensyfikacji tych procesów oraz zachodzących zmian przedsiębiorstwa zaczęły przeznaczać więcej czasu na innowacje niż na doskonalenie się w realizacji dotychczasowych procedur i działań.

Celem artykułu jest wykazanie istotności podejmowania kreatywnych działań przez przedsiębiorstwa, tworzenie z nich procesów nastawionych na wdrożenie innowacji rynkowych i technologicznych oraz stosowanie zarządzania innowacjami.

2. Zarządzanie procesami

Proces to zbiór czynności przebiegających równolegle, warunkowo lub sekwencyjnie, prowadzących do zmian zasobów przedsiębiorstwa na wejściu w efekty końcowe w postaci produktu lub usług [Perechuda 2000, s. 88]. **Zarządzanie procesami** to jedna z koncepcji zarządzania, należąca do dynamicznych metod zarządzania przedsiębiorstwem. Następuje tu reorientacja postrzegania i funkcjonowania organizacji, a przede wszystkim chodzi tu o zwrócenie uwagi na wymagania i potrzeby klienta, który zaczyna odgrywać pierwszoplanową rolę. Zarządzanie procesami polega na dokonywaniu systematycznej oceny ich efektów, podtrzymywaniu ich funkcjonowania i wprowadzaniu korekt, jeśli osiągnięte rezultaty odbiegają od normy. Następną sprawą jest ciągle doskonalenie procesów i przeformułowanie ich koncepcji. Wszystko to ma na celu stworzenie organizacji opartej na procesach i rzeczywiście przesiąkniętej kulturą procesów [Brilman 2002, s. 293].

Metoda ta polega na:

- opisie przebiegu procesów w przedsiębiorstwie w układzie dynamicznym, tzn. uwzględniającym czynnik czasu,
- zrezygnowaniu w opisie organizacji z narzędzia „stanowiska pracy” na rzecz „ról organizacyjnych”,
- strukturalizacji działań przez zdefiniowanie: czynności, decyzji, dokumentacji oraz ich przepływów, działań i zachowań,
- spłaszczeniu struktury organizacyjnej (redukcji poziomów zarządzania),
- interaktywnej wymianie z otoczeniem dzięki uelastycznieniu struktury,
- opisie przebiegu procesów w przedsiębiorstwie w układzie przestrzennym, tj. przypisaniu poszczególnym jednostkom organizacyjnym przedsiębiorstwa odpowiedzialności za każdy element procesu,
- wskazanie na dominującą rolę klienta [Perechuda 1998, s. 40].

3. Przyczyny stosowania zarządzania procesami

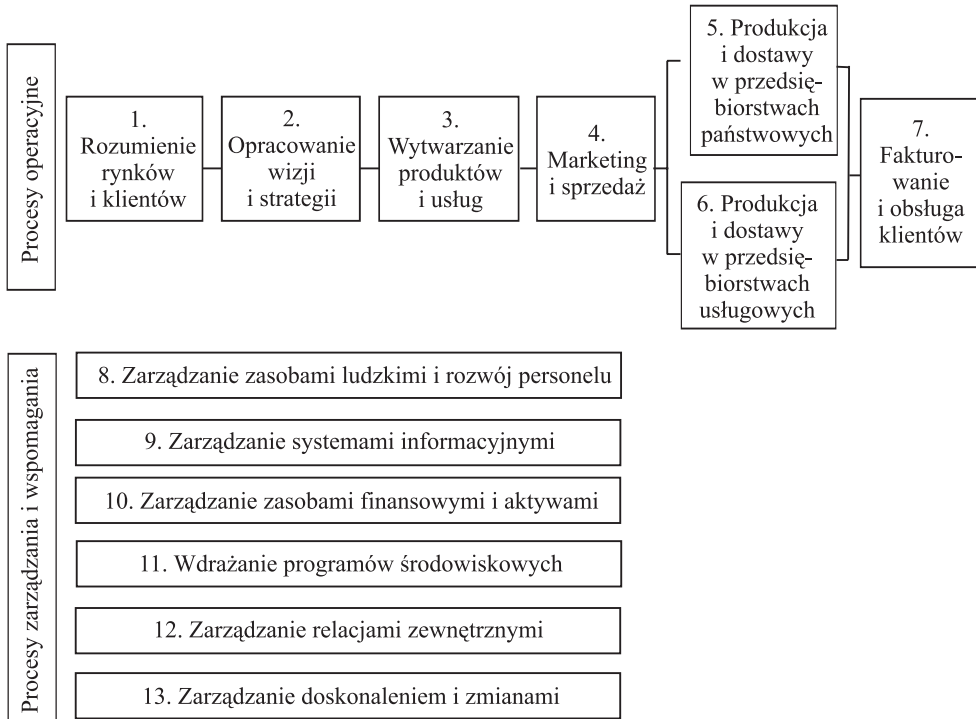
Zarządzanie procesami stosowane jest świadomie w coraz większej liczbie przedsiębiorstw, dlatego bardzo istotne jest poznanie przyczyn podejmowania tego typu działań koniecznych do funkcjonowania przedsiębiorstwa. Pomimo tego, że można je praktycznie identyfikować w sposób ciągły, poniżej zostanie przedstawionych kilka najważniejszych i najczęściej występujących. Przede wszystkim jest to **rosnąca turbulencja otoczenia i wnętrza firmy**. Ze względu na szybkie i częste rotacje pracowników, przedsiębiorstwo uzyska najwyższą skuteczność, skupiając się na wypracowaniu właściwego, w miarę uniwersalnego schematu przebiegu procesów. Wprowadzenie nowego pracownika nie powinno sprawiać żadnych problemów związanych z wykonywaniem powierzonej mu pracy ani jemu samemu, ani stałym pracownikom znajdującym się w jego otoczeniu.

Kolejną przyczyną jest **wzrost złożoności procesów wewnętrznych i zewnętrznych**. Ze względu na to, że procesy stają się coraz bardziej złożone, powinno się je strukturalizować, dzięki temu zwiększa się efektywność produkcyjna przedsiębiorstwa.

Bardzo ważnym czynnikiem jest **indywidualizacja potrzeb i oczekiwań klienta**. Nowe potrzeby klienta to produkowanie nowych produktów czy świadczenie innych usług. Dzięki zarządzaniu procesami można łatwo i szybko dostosować załogę oraz linię produkcyjną do nowych technik produkcji, co pozwoli spełnić wymagania klientów.

Ostatnim czynnikiem jest coraz częściej obserwowany **krótszy cykl życia produktów**. Wiąże się to z coraz szybciej pojawiającymi się zmianami w zakresie produkcji czy też świadczenia usług, w związku z tym pojawia się potrzeba wprowadzania innowacji [Perechuda 1998, s. 40].

Przedsiębiorstwo składa się z reguły z sześciu głównych rodzajów procesów operacyjnych, odmiennych w zależności od tego, czy zajmuje się ono produkcją

Rys. 1. Przedsiębiorstwo zorganizowane procesowo

Źródło: [Brilman 2002, s. 288].

przemysłową, czy świadczeniem usług, oraz sześciu rodzajów procesów wspomaganie i zarządzania. Przykładowy schemat przedsiębiorstwa zorganizowanego procesowo przedstawia rys. 1.

4. Zarządzanie innowacjami

Właściwy rozwój i dobra pozycja na rynku każdego przedsiębiorstwa uwarunkowane są poprawnością zarządzania nim, rozumianego jako „celowe podejmowanie przez odpowiedzialne osoby (organy i kadre kierowniczą) decyzji prowadzących – dzięki wykorzystaniu posiadanych zasobów – do osiągnięcia założonych celów lub też celowe dysponowanie zasobami, a ściślej: ustalanie celów i powodowanie, aby były one osiągnięte. Przy czym zasoby te to: środki rzeczowe, pracownicy, informacja i środki finansowe” [Lichtarski, Nowosielski 2003, s. 208].

Zarządzanie to także: „konstruowanie rzeczywistości z dostępnych zarządzającemu elementów: pomysłów, ludzi i relacji między nimi, instytucji formalnoprawnych, środków materialnych (maszyn, urządzeń, budynków, materiałów, wyrobów gotowych itp.) i pieniężnych, a także praw do dysponowania nimi” [Koźmiński, Piotrowski 2000, s. 82], w celu kontynuacji istnienia i rozwoju oraz osiągnięcia już sformułowanych celów.

Kierownictwo ponosi ogromną odpowiedzialność za poziom informacji, zaangażowanie i umiejętności swoich pracowników, od tych czynników zależą również dobra atmosfera pracy oraz wysoka jej wydajność.

Przywódcza i organizacyjna rola kierownictwa wymaga od niego ciągłej elastyczności i dopasowywania się do coraz bardziej zmiennego otoczenia, dlatego też istnieje konieczność:

- samoświadomości, polegającej na stałym uświadamianiu sobie własnych umiejętności,
- obszernego i rzetelnego wykształcenia,
- ciągłego aktualizowania wiedzy,
- osobistego doskonalenia samego siebie, m.in. z zakresu komunikowania się z innymi ludźmi, innowatyki czy budowania autorytetu [Koźmiński, Piotrowski 1999, s. 150].

Nie bez powodu wymieniono powyżej cechy dobrego menedżera, gdyż powinien nim być człowiek operatywny, aktualizujący swoją wiedzę i umiejętności po to, aby sprawnie dbać o rozwój i atrakcyjność zarządzanej przez siebie firmy. Musi zatem być przygotowany na wprowadzanie wszelkich niezbędnych nowości, w dobie wspomnianych przeobrażeń firmy nie mogą się nastawiać wyłącznie na sterowanie produkcją czy też na „agresywny” marketing, lecz muszą się do tych zmian dopasowywać i wyprzedzać je, tworząc nowatorskie rozwiązania, które zapewnią im konkurencyjność i sukces na rynku.

Zatem innowacje to najważniejsze siły napędowe rozwoju gospodarki. Są one bowiem specyficznymi narzędziami przedsiębiorczości, a przedsiębiorczość wyrażająca się w ciągłym poszukiwaniu nowych koncepcji czynników wytwórczych jest motorem postępu gospodarczego [Penc 1995, s. 63].

Innowacja jest działaniem zorganizowanym, racjonalnym i odpowiedzialnym oraz ciągłym, wymagającym właściwego i konsekwentnego zarządzania sobą. Wobec tego w działalności przedsiębiorstwa znajduje się jeszcze jedno ujęcie – organizacyjne, rozumiane jako innowacja w sferze zarządzania, mające na celu usprawnienie sposobów organizowania i zarządzania działalnością badawczą, usługową i produkcyjną, w taki sposób, aby przypadkowość zastąpić systematycznym poszukiwaniem, ciągłą realizacją szans innowacji oraz przemodelować strukturę organizacyjną przedsiębiorstwa, by skutecznie stymulowała rozwój innowacji. Dlatego też do najważniejszych zadań w efektywnym zarządzaniu innowacjami w przedsiębiorstwie powinno się zaliczyć dążenie do osiągnięcia odpowiednich proporcji w portfelu innowacji i dopasowanie ich do stopnia konkurencyjności organizacji,

także pod kątem możliwości technologicznych oraz rynkowych [Pomykalski 2001, s. 17, 24, 77].

Zarządzanie innowacjami opiera się przede wszystkim na podejmowaniu działań, za pomocą których można osiągnąć zamierzony cel, czyli przejście od fazy pomysłu do fazy wdrożenia i realizacji innowacji, a to nic innego jak realizacja procesów. Wdrożenie innowacji i zarządzanie nimi wymagają podejmowania działań, które, aby przyniosły oczekiwany efekt, muszą być ułożone kolejno, równolegle, warunkowo i sekwencyjnie.

Podsumowując, należy podkreślić, że innowacyjność stanowi fundamentalne wyzwanie w zarządzaniu przedsiębiorstwem, jest bowiem warunkiem koniecznym do utrzymania wysokiej pozycji firmy na rynku, nie tylko krajowym, ale i międzynarodowym.

5. Podejście procesowe w zarządzaniu innowacjami

W trakcie realizacji zarządzania innowacjami powstają procesy, dzięki którym możliwa jest ich realizacja. Tabela 1 przedstawia podstawowe działania, które powinny być podejmowane w poszczególnych fazach procesu innowacyjnego.

Z tabeli wynika, że każda nowa idea, zanim zostanie zmaterializowana w postaci produktu bądź usługi, musi przejść określony cykl działań nazywany procesem innowacyjnym, czyli istnienie podejścia procesowego jest warunkiem wymagalnym umożliwiającym podejmowanie działań w ramach zarządzania innowacjami.

Koncepcje modelu procesu innowacyjnego ewoluowały wraz z rozwojem dziedzin, w których same innowacje były stosowane. Do końca lat osiemdziesiątych powszechnie dominowała koncepcja sekwencyjnego modelu innowacji. Zgodnie z tą koncepcją rozwój innowacji polega na liniowym przesuwaniu procesu innowacyjnego z działu do działu przy ciągłej zmianie osoby kierującej danym etapem. Najczęściej więc taki model przedstawiany jest skróto w następujący sposób: wydział badań i rozwoju dostarcza interesujących pomysłów, wydział inżynieryjno-technologiczny przejmuje je i opracowuje możliwe prototypy, wydział produkcji przeprowadza badania możliwych sposobów wytwarzania produktu w skali masowej, następnie dział marketingu przygotowuje i wdraża plan wprowadzenia nowego produktu na rynek.

Coraz szybsze zmiany technologiczne, procesy globalizacji gospodarki, nasilająca się konkurencja i przede wszystkim skracający się czas życia produktów wymusiły jednakże zmiany w organizacji procesów innowacyjnych prowadzące do zwiększenia integracji działalności rozwojowej i redukcji czasu potrzebnego do wprowadzenia produktu na rynek.

Efektom zmian w podejściu do realizacji procesów innowacyjnych jest symultaniczny model rozwoju produktu. Jego istotą jest nakładanie się czasów wykonywania czynności przez specjalistów z zakresu projektowania i wytwarzania produktów oraz specjalistów zajmujących się finansami i marketingiem. Wszystkie konieczne

Tabela 1. Działania istotne dla zarządzania innowacjami

Faza procesu innowacji	Działanie rynkowe	Działanie biznesowe	Wymagane działania	Zaangażowanie ludzi
Koncepcja	czy rynek istnieje?	decyzja o podjęciu prac nad projektem	analiza rynku, działania techniczne	zespół badawczy, menedżer, informatyk
Analiza koncepcji	określenie rynku	kapitał na rozpoczęte prace	techniczne, marketingowe, inżynieryjne, finansowe	zespół projektowy, najwyższy szczebel zarządzania
Model działania	określenie głównych ulepszeń, skontaktowanie się z kluczowymi klientami		inżynieryjne, negocjacje z kluczowymi klientami	technicy, pracownicy produkcji, zespół badawczy i projektowy
Prototyp: – testy – doskonalenia	określenie ograniczeń	patent, rozpoczęcie biznesplanu	inżynieryjne, prawne, finansowe, marketingowe	zespół projektowy, najwyższy szczebel zarządzania, pracownicy produkcji
Prototyp produkcyjny: – testy – doskonalenia – projekt – montażu	marketing mix: – cena – promocja – dystrybucja – konkurencja – działania wspierające	ukończenie biznesplanu, znalezienie i pozyskanie funduszy na realizację przedsięwzięcia	inżynieryjne, badawcze, analiza rynku, finanse, dystrybucja, prawne	pracownicy, szef produkcji, pion sprzedaży i dystrybucji, pracownicy marketingu, agencja reklamowa
Krótką seria: – doskonalenia	kluczowi klienci, reklama	monitorowanie, kontrola	inżynieryjne, badawcze, analiza rynku, finanse, dystrybucja, prawne, specjalistyczne inżynieryjne	cała firma
Pełna produkcja	monitorowanie	monitorowanie	cała firma	cała firma

Źródło: opracowanie na podstawie [Pomykański 2001, s. 79].

procesy integrowane są przez interdyscyplinarny zespół wykorzystujący wiedzę na temat przedsiębiorstwa, na którą składają się: strategia, ludzie, procesy, narzędzia i technologie. Jednoczesne wykorzystanie w zespole specjalistów z wielu dyscyplin powoduje, iż różne punkty widzenia prowadzą do ujawnienia tych obszarów i możliwości, które dotychczas nie były dostrzegane, a mogą mieć decydujący wpływ na powodzenie projektu. Za odejściem od modelu liniowego, którego charakter lepiej współgra z typowym procesem zrutynizowanej produkcji, przemawia również cecha

interakcyjności procesu innowacji wyrażająca się współzależnością poszczególnych faz procesu i występowaniem wielu sprzężeń zwrotnych pomiędzy nimi [Butryn 2004, s. 7]¹.

6. Podsumowanie

Z powyższych rozważań wynika również, że w zarządzaniu innowacjami konieczne jest stosowanie podejścia procesowego. Każdy proces zarządzania powinien być sekwencyjny, stale monitorowany oraz ciągły. Dlatego też konieczne jest uświadomienie sobie zarówno przez zarządzających, jak i przez pracowników wykonawczych (zespoły projektowe, zadaniowe, wykonawcze itd.), że zarządzanie innowacjami powinno być nierozdzielnie związane z zarządzaniem procesowym.

Literatura

- Brilman J., *Nowoczesne koncepcje i metody zarządzania*, PWE, Warszawa 2002.
- Brzeziński M., *Zarządzanie innowacjami technicznymi i organizacyjnymi*, Difin, Warszawa 2001.
- Butryn W., *Od sekwencyjnego do symultanicznego modelu procesu innowacyjnego*, „Innowacje” 2004, nr 22.
- Janasz W., *Ewolucja modeli procesu innowacyjnego*, „Organizacja i Kierowanie” 2001, nr 4.
- Koźmiński A., Piotrowski W., *Zarządzanie. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999.
- Koźmiński A., Piotrowski W., *Zarządzanie. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
- Lichtarski J., Nowosielski S., *Organizacja i zarządzanie w przedsiębiorstwie*, [w:] J. Lichtarski (red.), *Podstawy nauki o przedsiębiorstwie*, AE, Wrocław 2003.
- Penc J., *Strategie zarządzania*, Agencja Wydawnicza Placet, Warszawa 1995.
- Perechuda K., *Metody zarządzania przedsiębiorstwem*, AE, Wrocław 1998.
- Perechuda K., *Zarządzanie przedsiębiorstwem przyszłości – koncepcje, modele, metody*, Agencja Wydawnicza Placet, Warszawa 2000.
- Pomykański A., *Zarządzanie innowacjami*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa–Łódź 2001.
- Rutkowski I.P., *Strategie nowego produktu w sekwencyjnym oraz zintegrowanym procesie rozwoju*, „Marketing i Rynek” 2002, nr 7.
- Rutkowski I.P., *Modele rozwoju nowego produktu*, „Marketing i Rynek” 2003, nr 5.
- Sojkin B., *Zarządzanie produktem*, PWE, Warszawa 2003.

A PROCESS APPROACH IN MANAGING INNOVATIONS

Summary

The aim of the paper is to demonstrate the importance of undertaking creative activities by companies – activities that lead to introducing market and technological innovations as well as innovation management.

¹ A także w: [Brzeziński 2001; Sojkin 2003; Rutkowski 2003; Rutkowski 2002; Janasz 2001].